likovna umetnost

zvonimir golob

slikarstvo miljenka stančića

Ova mala jesen rastužuje bistorija.
»O, živo, srce sačuvano je jantaru!

Slikar Miljenko Stančić pojavio se prvom svojom izložbom 1952 godine i njegov je nastup podijelio ljubitelje (i ljubitelje) slikarstva u dva nepomirljiva tabora. Njegov magični realizam, koji je u novije vrijeme ustupio mjesto nadrealizmu, bijaše sam po sebi dovoljan da pri dobije one, istina malobrojnije, poklonike njegova slikarstva, koji su smisao i značenje njegove poruke tražili u atributu, kojim je taj realizam određen, kao i one što su argumentima srca branili i ne sluteći zanatsku zrelost i vještinu, kojom je slikarova poruka bila o s t v a r e n a. Druga strana, malobrojnija, ali tim glasnija i nepomirljivija, često je zlonamjerno pokušavala da slikareve prednosti proglasi manama i da, govoreći o majstorskoj tehnici, kojoj u našem novijem slikarstvu nema ravne, zaboravi istinu, istinu koja je upravo tom tehnikom rečena. Zbunjena i formalistička, ali čak ni u svome formalizmu dosljedna, jer o nekim formalnim analizama nije bilo ni govora, likovna je kritika ostala dužna i nama i slikaru i sebi samoj.

Danas međutim znamo, i u to više nitko dobronamjeran ne sumnja, da se pojavio slikar, čije je djelo jedna od najdragocjenijih svojina naše novije kulture, dostojno da predstavlja i mnogo veći, likovnom tradicijom mnogo bogatiji narod nego što je naš, djelo originalno, snažno i bogato, duboko sadržajno, bremenito određenim pogledom na svijet i, unatoč samo prividnom anahronizmu, neobično suvremeno. U čitavom jednom ciklusu stravičnih scena, ali toliko ispunjenih poezijom (Slikar skitnica, Svadba, Krik, Mrtvo dijete, San i t. d.) i onih, manje stravičnih, ali isto toliko poetskih i tragičnih (Ljubavna pjesma, djevojka i skitnica, Sirotinjske poklade, Plakati) slikar je sav obuzet magičnom odnosa među ljudima i stvarima, koje su postale dijelom njih, on se ispovijeda, on nas ispovijeda i traži korijenje svoje i naše samoće, nestajanja i nerazumijevanja. Njegovo je slikarstvo konfesionističko, svaka slika uzbuđuje svojom istinom i premda na prvi pogled lako shvatljiva, zahtijeva mnogo od svoje publike. Potrebna je ne samo likovna, nego i poetska kultura, da bismo razumjeli odnose unutar svake njegove slike, a simboli, metafore i napetosti koje nalazimo, nemaju ništa zajedničke sa onim što se u slikarstvu tako nejasno i neodređeno naziva literaturom. U njegovim je slikama vrijeme kao dimenzija ukinuto, sve se događa u tišini između dva trenutka toliko mala, da se ne mogu izmjeriti, svi satovi stoje, a ljudi kao da su živjeli čas prije i kao da će sljedećeg trenutka ponovo oživjeti ovako sami, zagledani u sebe, nepomični, zamišljeni i strani, ali ipak toliko bliski snu, koji o sebi sanjamo. U slikama varaždinskih kuća, tornjeva i ulica slikar evocira djetinje uspomene, tražeći ponovo istinu svoje mladosti iskustvom zrela čovjeka. Odatle magija koja zrači iz svakog poteza njegova kista, odatle odsustvo svake formalističke kombinatorike, odatle i ljepota, koju u sebi krije to traganje za izgubljenim djetinstvom u pejzažu kakav nije postojao nikada, osim u mašti žalosna, začuđena i uplašena djeteta, svijet potresan i istinit, kakav u literaturi nalazimo još samo donekle u Velikom Monu. Uvijek jedna jedina tema: trajanje, nestajanje i konačno izmirenje. Kroz slike sumpornožutih večernjih i bjeličastih jutarnjih ulica, do nekih vizija i projekata, koji se uklapaju na osnovu više divergentnih unutarnjih perspektiva, pomiče se taj varaždinski, stančićevski krajolik od arkadijskog ka stravičnom — ka stravi najelementarnijih kontrasta. Stvari su sagledane iznutra.

Ljepota i istina njegovih slika ulaze u domen poezije i to je, mislim najveća pohvala, koju bismo mogli reći slikaru, čije je djelo osuđeno da traje i da uzbuđuje, da govori našoj savjesti jezikom, koji će ona, raduićem se, ubrzo morati da shvati.

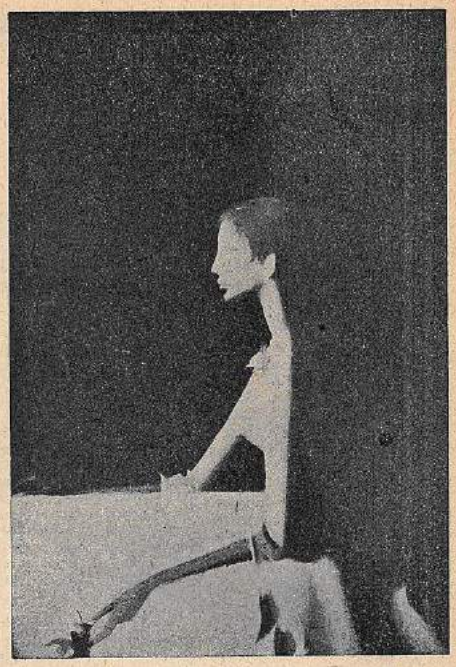

miljenko stančić / *djevojka*

vladimir milarić

slavko mihalić
marginalije

Kamerna muzika

Mihalićeva poetska vizija je ponoćna, usredsređena na oblikovanje onih osećajnosti savremenog čoveka koje se javljaju u otsustvu golih dilema čovekove biološke i društvene egzistencije. Ona je za vidik malograđaninov halucinantna, ona je za njegov mir čak obespokojavajuća.

Reči, koje su osnove na kojima Slavko Mihalić gradi smisao svoga pesničkog govora, u našem su vremenu nataložile ogromne raspone značenja jer su okosnice bitnih savremenih filozofskih pitanja. Imajući tako pojmovna značenja, te reči u poeziji pretstavljaju opasnost za govor pesničke slike. Njihove dosta često prisustvo u Mihalićevoj poeziji ipak ne narušava sklad jezika budući da je on izraz pretežno misaonih konstelacija, a smisao se Mihalićeve poezije otkriva u potekstnim asocijativnim sadarima ranije oblikovanih slika i meditacija.

Mihalićeva poezija prebacuje mostove u nove, bolje reči poetski neubličene, sadržaje čovekove: u njegov unutarnji usamljenički kaos, u pustoš njegove nade.

Kakav je smisao određene reči u Mihalićevu naslovu Kamerna muzika? Kamerna? Zatvorenog tipa? Namenjena probranoj publici? Ne, to su sporedna značenja te reči. Mihalić joj daje novi smisao: ona određuje unutarnji prostor, ona kazuje, bolje reći poredi, jedan vid unutarnjeg sadržaja čovekovog sa kamernom muzikom. Taj vid njegovog unutarnjeg života, zatvoren, užasavajući pred kolektivnim afektima mase, ponoćni i samotnički, javlja se danas kao motivika puna svežine, skladna dominantnim osećajnostima savremenog čoveka.

Unutarnjom ponoćom ona je odjek ovog vremena, jedne dileme civilizacije, koja je dostigavši ogromne raspone svojih tehničkih sila postala pretnja čoveku, odjek formiran u ponoćnom času odenja savremenog čoveka.

Osećanje čovekova straha i samoće, poraza i otuđenja, pretstavlja onaj potencijalni impuls na kome je Slavko Mihalić izgradio svoj doživljaj sveta, svoju pesničku poruku. Njegov je poetski svet bez iluzija, ali i bez odustajanja. Ono što se negdašnjim terminom nazivalo pesimizam, danas se prikazuje kao realno prisustvo života; prepoznata zla postala su, budući da su neprevladiva, deo obuhvata čovekove nade. Prividni apsurd modernog života.

Metamorfoze

Poetska preobraženja Slavka Mihalića nisu posledica nerazrešivog sukoba ličnosti i društva, snova i života, kakva behu u »Preobraženjima« A. B. Šimića.

Mihalićeva tematika obuhvata razarajuće fenomene unutarnjeg života modernog urbanizovanog čoveka: prazninu, strah, otuđenje, teskobu, poraz, samoću, odricanje, nepostojanje. Mihalić ne gradi svoju poeziju na kontrastima, ona je u težnji uništenja kontrasta. Savremeni svet je odbacio iluzije koje stoje na drugom (svetlom) polu kontrasta; Mihalić otkriva ponore života ne suprostavljajući im iluzije života. Kontrasti u njegovim pesmama su prividni; suština lepote modernog čoveka na taj način pokazuje se kao uništenje kontrasta: iluzija — stvarnost. Mihalićeva imaginacija je usmerena na istraživanje stvarnosti čoveka, lepota u njegovom gorkom ali ponosnom u čestvovanju u životu : .

»Ne nadaj se, ne skrivaj se, nego idi posve ravno.
Ne boj se ni strelica ni meteka
— oni će te svakako dokrajčiti —
Ali daj da budeš velik svojim raskošnim smirenjem,
koje ne ćeš razdati za njihove grabežljive poglede, oči gavranovaa.

(Ne nadaj se)

Fantastično

Poetsku jezgru ove poezije određuje pre svega težnja da se nađe formula lepote modernog čoveka stavljenog pred užase sopstvene praznine. Jedna neobavezna poredba mogla bi uspostaviti izvesne kontinuitete lirike Slavka Mihalića

/nastavak sa sled. str./

Miroslav ANTIĆ

SINU U CRTANKU

Višnje:
svakoj ptici ispalo po jedno oko
pa visi na zelenoj peteljci pogleda.
Telegrafski stubovi:
kodo jelena

vezalo vetar za rogove
i pristuškuje.

Duga:
devojčica obukla novu haljinu
smejući se preskakala potoke
u igri se isuviše raskoračila.

TRNOVA RUŽICA

Znamo mi da je prespavala dane svoje mladosti
ali znamo i šta je radila noću
samo se to obično u bajkama izbegava.

Posle stotinu godina naišao klovn
prišio na rever cicano srce
smejao se budalasto kao oluci u aprilu
da vidiš
rekao
imam ključ za ovaj dan.

Prvo joj je bilo zanimljivo da mu veruje
posle joj je već dosadilo da mu veruje
pa se okrenula ka Sodomi i Gomori
a gradovi nisu propadali ni goreli
još kako su umeli da se zidaju i žive.

Tada se vratila.

Kad su se ponovo sreli bila je udata za cara
i poklonila mu zlatnik govoreći:
idi neznani viteze okupaj se i saseci bradu
onda uzmi hotelsku sobu i odmori se
od mnogo snova zaboravio si da spavaš.

Napomena:
ova bajka zabranjena je za mladež ispod 18 godina
zbog racionalno iskonstruisane poente
da se ne remiri biti po zanimanju sanjar
pošto
navodno
neke profesije ne donose penzijn.

MAHOVINA

Jedan svakidašnji narod
čije seme vetar neprestano truni
u ovu dolinu

narod horizontalnog stasa
i nečujnih zelenih stopala

uspuzaće se neprimetno po stenama
i pre nas ugledati nebo

i smejaće se prezrivo sa litica
našim naporima u podnožju
našim izbezumljenim naporima
da izrastemo iz sopstvenih stabala
i olistamo među zvezdama.